

KATARZYNA GŁOGOWSKA

Uniwersytet Łódzki, Łódź

Exercete Latine! — Słownik tematyczny języka łacińskiego z ćwiczeniami

„Exercete Latine!” to roboczy tytuł przygotowywanego przeze mnie słownika tematycznego języka łacińskiego z ćwiczeniami. Kilka lat temu wraz z zaprzyjaźnionymi nauczycielkami języka łacińskiego przystąpiłam do tworzenia całości ćwiczeń językowych na potrzeby lokalnego projektu metodyczno-dydaktycznego dla nauczycieli języka łacińskiego. Pomysłodawczynią połączenia słownika tematycznego z ćwiczeniami leksykalnymi była jedna z nauczycielek łaciny, Dorota Żuchowska¹, wraz z którą opublikowałam na łamach „Języków Obcych w Szkole” dwa artykuły zawierające niewielką próbkę przygotowywanego przez nas materiału (Żuchowska, Głogowska 2008, 2009). Projekt ten w swoim założeniu miał stanowić dodatkowe materiały dydaktyczne dla nauczycieli języka łacińskiego pragnących wprowadzać podczas zajęć z łaciny elementy tzw. łaciny żywej lub chcących na ich podstawie pracować z młodzieżą podczas spotkań szkolnych kółek języka łacińskiego lub miłośników łaciny żywej. Pomysł ten stanowił punkt wyjścia dla mojej rozprawy doktorskiej i szerszego, autorskiego projektu uwzględniającego rozwój czterech sprawności językowych podczas nauki języka łacińskiego na poziomie podstawowym². Przygotowywany obecnie przeze mnie słownik tematyczny języka łacińskiego, choć podobny ideowo z pierwowzorem w sferze zebrania współczesnej leksyki łacińskiej wraz z ćwiczeniami, bardzo różni się od pierwotnego przedsięwzięcia. Zmieniony został zarówno zakres wyselekcjonowanego słownictwa, sposób jego prezentacji oraz rodzaj proponowanych ćwiczeń. W opracowywanej przeze mnie publikacji zostały uwzględnione także dwa dodatkowe działy. Są nimi zwroty językowe oraz sentencje łacińskie przygotowane specjalnie dla każdego spośród kręgów tematycznych.

¹ Nauczyciel dyplomowany języka łacińskiego i kultury antycznej w XXIV LO w Łodzi, organizator licznych imprez międzyszkolnych propagujących antyk; autor innowacji programowych w zakresie nauczania języka łacińskiego oraz publikacji z dziedziny dydaktyki języka łacińskiego.

² Praca ta stanowi niejako dopełnienie, jak i rozwinięcie przygotowanej przeze mnie w roku 2009 pracy magisterskiej o tytule: „Nowoczesne nauczanie łaciny, czyli *De nova arte Latinae descendae*”.

Przygotowywana przeze mnie pozycja podważa powszechne obecnie przekonanie, że metodyka nauczania łaciny musi znacząco odbiegać od metodyki nauczania języków współczesnych³. Jest ona próbą zdefiniowania nowego celu nauki języka łacińskiego, którym jest aktywne posługiwanie się łaciną oraz przewartościowania sposobów nauczania tego języka na poziomie podstawowym. Zawsze dziwił mnie fakt, że podczas szkolnej nauki języka łacińskiego nie uczyliśmy się ani mówienia, ani pisania po łacinie⁴. Truizmem będzie stwierdzenie, że nie ma już pośród nas ani rodzimych użytkowników języka łacińskiego, ani osób posługujących się tym językiem w swym życiu zawodowym na co dzień — czy jednak ten fakt powinien całkowicie powstrzymać nas od posługiwania się językiem łacińskim w sposób aktywny? Posiadamy przecież szeroki dostęp do bogactwa tekstów, zróżnicowanych pod względem słownictwa i gramatyki — narzędzi umożliwiających komunikację w języku łacińskim również w czasach nam współczesnych.

W tym miejscu pragnę rozgraniczyć nauczanie języka łacińskiego w placówkach oświatowych, które są zobligowane konkretnymi rozporządzeniami ministerialnymi⁵ do nauczania w głównej mierze umiejętności przekładu z języka łacińskiego na język polski, od procesu nauki języka łacińskiego, podczas którego osoby prowadzące zajęcia mają realną możliwość wpływania zarówno na sposób, jak i na treść programu nauczania. Swobodne mówienie i pisanie w języku łacińskim pozostaje w „środowisku klasycznym” sferą zaniedbaną czy wręcz niedostępną. W powszechnej opinii łacina wydaje się językiem zarezerwowanym dla „elit”, językiem wybrańców czy ludzi szczególnie uzdolnionych oraz starannie wykształconych. Z zupełnie innego przekonania wychodzi ojciec Reginald Foster, prawdziwy pasjonat języka starożytnych Rzymian i jeden z najwybitniejszych latynistów na świecie, który niestrudzenie przez przeszło 40 lat pracował w watykańskim Sekretariacie Stanu. Ojciec Reginald podczas zajęć w ramach *Aestiva Romae Latinitas* powtarzał, że łacina jest językiem jak każdy inny

³ Projekt zakłada rezygnację ze stosowanej powszechnie metody gramatyczno-językowej na korzyść rozwijania czterech podstawowych sprawności językowych (czytania, pisania, słuchania i mówienia).

Dyskusja na temat dydaktyki języka łacińskiego jest ciągle żywa. Aby prześledzić to, jak zmieniały się poglądy na temat najskuteczniejszej drogi wiodącej do opanowania języka łacińskiego, proponuję zapoznanie się z kilkoma wybranymi i przedstawionymi w porządku chronologicznym pozycjami: Pawlikowski 1930; Golias 1936, 1937; Łukasiewicz 1938; Schächterówna 1937; Małunowiczówna 1960; Horowski 1966; Ostrowski 1981; Żuchowska 2009; Ochman 2014.

⁴ Zdziwienie to było nie tylko moim udziałem, lecz wielu pokoleń uczniów. Już w roku 1933 Lidia Winniczukówna podzieliła się na łamach „Filomaty” podobnym spostrzeżeniem zaobserwowanym u swoich uczennic. Por. L. Winniczukówna, *Łacina międzynarodowa, Filomata* 52, 1933, s. 27.

⁵ Mowa tu o Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z dn. 15 I 2009 r., Nr 4, poz. 17): <http://men.gov.pl/index.php/2013-08-03-12-10-01/podstawa-programowa/198-rozporzadzenie-o-podstawie-programowej-w-calosci> (dostęp: 10.09.2014), oraz o Załączniku numer 4 do ww. rozporządzenia http://men.gov.pl/images/do_pobrania/Zalacznik%20nr%204.pdf (dostęp: 10.09.2014), a także o Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2012 r., Nr 37, poz. 204), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU201200-00204> (dostęp: 10.09.2014).

i bynajmniej nie spadła z nieba w złotym pudełku. Mawiał, że nie musisz być mądrym, by się nią posługiwać, skoro — jak stwierdził — w starożytnym Rzymie każdy biedak, menel czy ulicznica mówili bez problemu po łacinie⁶.

Rzeczą oczywistą jest fakt, że dopóki „nauczanie języka łacińskiego trwało 8 lat [...] a tygodniowo w klasie I przeznaczano na nie 8 godzin, można było uczyć łaciny bez stosowania specjalnych metod” (Golias 1957: 227). I choć, po wieloletnim okresie stagnacji, można zauważyć pewnego rodzaju ożywienie⁷ na rynku wydawniczym w sektorze podręczników i innych materiałów dydaktycznych języka łacińskiego, to w pewnym sensie, choć nowe, książki te pozostają wierne dawnym metodom, albowiem nadal nadrzędnym celem nauczania jest wykształcenie umiejętności tłumaczenia tekstu z języka łacińskiego na język polski oraz określania występujących w tekście oryginalnym form⁸. Oczywiście nie należy pomijać nauczania różnorodnych paradygmatów odmiany oraz nie powinno się rezygnować z wykorzystywania różnorodnych ćwiczeń, które będą miały za zadanie sprawdzenie, czy uczeń potrafi zastosować w praktyce zdobytą wcześniej wiedzę teoretyczną z zakresu gramatyki języka łacińskiego. Tylko bowiem po spełnieniu tego warunku możliwe będzie płynne i poprawne posługiwanie się językiem łacińskim. Pragnę udowodnić, że w XXI wieku możemy nauczać łaciny w sposób innowacyjny i zrozumiały dla współczesnego pokolenia, obecnego szeroko z nowymi technologiami i Internetem. Całkowicie zdaję sobie przy tym sprawę z faktu, że przy obecnym rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej nie jest możliwe prowadzenie w szkołach gimnazjalnych i/lub ponadgimnazjalnych całości zajęć języka łacińskiego w oparciu o proponowane przeze mnie materiały. Jestem jednak głęboko przekonana, że stanowią one uzupełnienie i urozmaicenie ćwiczeń gramatycznych znajdujących się w zatwierdzonych do użytku szkolnego podręcznikach⁹.

Przygotowywana publikacja, choć planowana jako samodzielna książka, stanowi część większego projektu badającego możliwość osiągnięcia poziomu biegłości językowej A1 według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego¹⁰ dla języka ła-

⁶ Wypowiedź ta miała miejsce podczas, organizowanego w Rzymie przez ojca Reginalda Fostera, wakacyjnego kursu łaciny żywej *Aestiva Romae Latinitas* w roku 2006, por. <http://www.bbc.com/news/magazine-21412604> (dostęp: 11.03.2014).

⁷ Ciekawą pozycją na polskim rynku wydawniczym jest, wydana w roku 2008, książka: A. Krajczyk, D. Kubica, „*Prima Via*. Wstępna nauka języka łacińskiego”. Praca składa się z kilku części: wprowadzenia, gramatyki, ćwiczeń (zawierają nieszablonowe ćwiczenia połączone z „tradycyjnie” stosowanymi podczas nauki języka łacińskiego), tekstów oraz słownika z sentencjami (słownictwo i sentencje ułożone zostały „tradycyjnie” w kolejności alfabetycznej).

⁸ Poniżej podaję niektóre pozycje wydane od roku 2000: Czyżyma, Roguszczak 2000; Salomonowicz-Górska 2000; Appel 2007; Starek 2009.

⁹ W wykazie podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego w roku szkolnym 2014/2015 przez Ministra Edukacji Narodowej został uwzględniony tylko jeden podręcznik przeznaczony do nauki języka łacińskiego oraz kultury antycznej, jest to „*Porta Latina nova*. Podręcznik do języka łacińskiego i kultury antycznej” autorstwa Stanisława Wilczyńskiego, Ewy Pobiedzińskiej oraz Anny Jaworskiej, http://www.men.gov.pl/podreczniki/dopuszczone_lista1.php (dostęp: 10.09.2014).

¹⁰ https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/FinalBreakthrough%20specification_6Nov01.rtf (dostęp: 20.03.2014)

cińskiego jako języka obcego w obrębie czterech sprawności językowych: czytania ze zrozumieniem, słuchania, pisania i swobodnego wypowiedzania się. Celem projektu jest stworzenie innowacyjnych materiałów praktycznych przeznaczonych do nauki języka łacińskiego w oparciu o wytyczne proponowane przez Radę Europy, jak i opracowanie systemu umożliwiającego ocenę opanowania przez studentów filologii niemieckiej, angielskiej, francuskiej i włoskiej poziomu biegłości językowej A1 dla języka łacińskiego jako języka obcego w obrębie czterech sprawności językowych. W ramach przygotowywanej rozprawy doktorskiej planuję przeprowadzenie eksperymentu innowacyjnego wśród studentów filologii nowożytnych rozpoczynających naukę języka łacińskiego od podstaw.

Innowacyjność tego projektu polega na nauczaniu języka łacińskiego w sposób umożliwiający rozwój czterech sprawności językowych, zastępując na poziomie A1 dydaktykę opartą o tradycyjną metodę gramatyczno-tłumaczeniową. Chciałabym w tym miejscu zaznaczyć, że projekt ten nie ma na celu wyeliminowania głęboko zakorzonionej w historii nauczania języka łacińskiego metody gramatyczno-tłumaczeniowej. Pragnę podkreślić, że nie kwestionuję słuszności pracy tą metodą na wyższym poziomie zaawansowania językowego. Postuluję jednak, aby w pierwszym okresie nauki języka łacińskiego przenieść punkt ciężkości z nauczania metodą gramatyczno-tłumaczeniową na nauczanie aktywizujące i rozwijające wszystkie sprawności językowe, do których uczniowie są przyzwyczajani już od najmłodszych lat na lekcjach języków nowożytnych.

Projekt zakłada osiągnięcie lepszych rezultatów w krótszym czasie poprzez zwiększenie motywacji do nauki, uatrakcyjnienie formy prowadzenia zajęć oraz wprowadzenie interakcji „uczeń-nauczyciel” (zamiast „uczeń-słownik”). Stanowi on także odpowiedź na brak nowoczesnych materiałów metodycznych dla nauczycieli języka łacińskiego oraz brak materiałów do nauki języka łacińskiego uwzględniających rozwój czterech sprawności językowych. Wyróżnia go zmiana celów i sposobu nauczania, materiałów dydaktycznych oraz oczekiwanych efektów kształcenia. Wartość dodaną projektu stanowi wytworzenie narzędzi niezbędnych do prowadzenia zajęć i oceny poziomu biegłości językowej dla przyszłych i obecnych nauczycieli języka łacińskiego oraz uświadomienie uczniom, w jakim stopniu łacina tworzy fundament współczesnych języków — co pomoże utrwalić i uporządkować wiedzę z zakresu innych języków obcych. Cenną wartością wypracowaną w trakcie realizacji tego projektu jest uświadomienie uczniom, że język łaciński, który powszechnie uważany jest za język „martwy”, spełnia wymogi języka mówionego oraz pozwala na sprawne komunikowanie się.

W pierwszej części rozprawy skoncentruję się na przedstawieniu zagadnień teoretycznych obejmujących swym zakresem prezentację rozmaitych metod nauczania oraz analizę kryteriów oceny znajomości języka łacińskiego jako języka obcego opartych na założeniach Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. Z uwzględnieniem specyfiki języka łacińskiego przedstawione zostaną między innymi szczegółowe opisy umiejętności, kryteria doboru leksemów mających stanowić zawarte w materiałach dydaktycznych tzw. minimum leksykalne na poziomie elementarnym oraz zakres funkcji

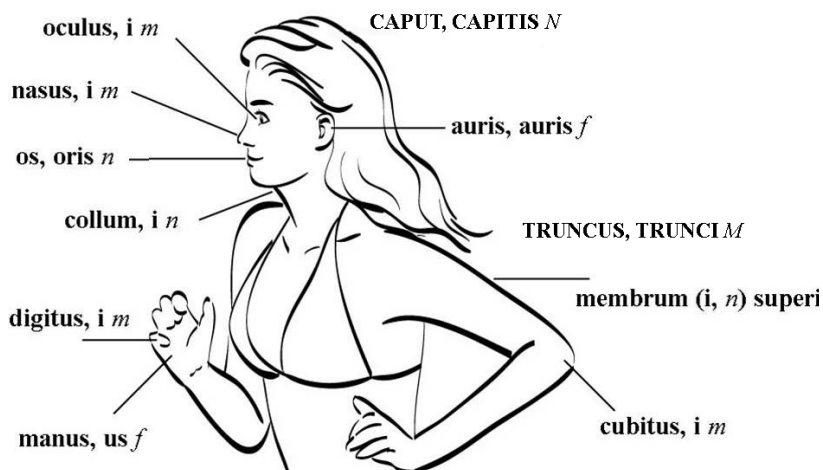
językowych, leksyki i gramatyki obowiązujący na najniższym stopniu zaawansowania językowego.

W drugiej części pracy zamierzam przedstawić zakrojona na szeroką skalę część praktyczną umożliwiającą nauczanie języka łacińskiego na elementarnym poziomie A1 z uwzględnieniem ćwiczenia czterech podstawowych sprawności językowych. Niezwykle ważne w tej części pracy stanie się stworzenie innowacyjnych materiałów umożliwiających nauczanie języka łacińskiego jako języka obcego w obrębie czterech, zazwyczaj pomijanych¹¹ w procesie nauczania języka łacińskiego, sprawności językowych. Jednym z elementów tej części pracy jest stworzenie dla języka łacińskiego listy słownictwa podstawowego obejmującej swym zakresem postulowane przez Radę Europy zagadnienia leksykalne potrzebne do osiągnięcia poziomu biegłości językowej A1. Słownik zawierać będzie zarówno samodzielne jednostki leksykalne, jak i charakterystyczne, szczególnie dla nauczania języka łacińskiego, zwroty i sentencje tematycznie związane z danym zagadnieniem. Do każdego działu tematycznego zostaną dołączone oryginalne fragmenty lub bardzo krótkie utwory autorów klasycznych i/lub późniejszych piszących w języku łacińskim. Dla wszystkich poruszonych zagadnień tematycznych powstaną ćwiczenia mające na celu zarówno wprowadzenie, jak i utrwalenie poznanego słownictwa. Całość projektu będzie obejmowała także ćwiczenia przeznaczone do rozwijania każdej z czterech wymienionych sprawności językowych (w każdym z zagadnień tematycznych) oraz ćwiczenia umożliwiające utrwalenie gramatyki poznanej na danym etapie. Utworzony korpus leksykalny oraz opisane ćwiczenia posłużą jako innowacyjne materiały dydaktyczne dla uczących się języka łacińskiego jako języka obcego. Zgodnie z wytycznymi Rady Europy w słowniku zostanie zaprezentowane słownictwo niezbędne do osiągnięcia poziomu biegłości językowej A1, pozwalające na budowanie wypowiedzi bądź ustnej, bądź pisemnej dotyczącej zarówno prywatnej, jak i publicznej sfery życia człowieka. Zostanie w nim zawarta leksyka pozwalająca na identyfikację danej osoby, określenie jej miejsca zamieszkania, wymianę danych teleadresowych oraz poznanie wieku, płci, pochodzenia i narodowości. Tematy obejmujące prywatną sferę życia człowieka zostaną uzupełnione przez słownictwo umożliwiające poznanie wykształcenia i zawodu osoby, przedstawienie i opisanie wyglądu członków rodziny i osób znajomych oraz wskazanie na ulubione bądź nie lubiane formy spędzania czasu wolnego. Kolejnym działem będzie leksyka dająca możliwość opisanie domu rodzinnego oraz środowiska naturalnego, przedstawienia czynności życia codziennego, form spędzania czasu wolnego oraz określenia relacji społecznych wobec innych ludzi. W części słownika odnoszącej się do publicznej sfery życia zostanie uwzględnione słownictwo odwołujące się do szeroko rozumianej rozrywki, planowania podróży, dbania o zdrowie i wygląd, dokonywania zakupów, korzystania z oferowanych usług oraz rozkoszowania się jedzeniem i piciem.

¹¹ W udostępnionym na stronie Wydawnictwa PWN programie nauczania do podręcznika *Porta Latina Nova* czytamy: „[n]auka języka łacińskiego nie jest celem samym w sobie” oraz „[j]ęzyk łaciński nie musi spełniać postulatów przydatności w prostej komunikacji życia codziennego, powinien natomiast pomagać w rozwoju duchowym człowieka.” — zob. Wilczyński, Pobiedziska 2014.

Poniżej prezentuję przykładowe strony ze słownika z zakresu zagadnienia dotyczącego człowieka, jego wyglądu, rodziny¹²:

Przykładowe słownictwo¹³:

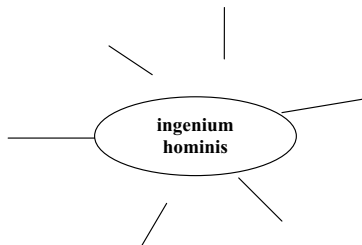
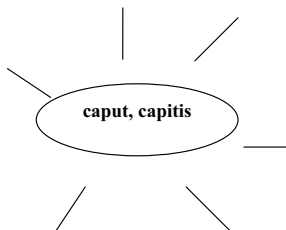
Przykładowe zwroty:	Przykładowe sentencje:
<ul style="list-style-type: none"> — oculis suis — na własne oczy — uno ore — jednogłośnie — manu propria — własnoręcznie — prima facie — na pierwszy rzut oka — ostendere digito — pokazywać palcem — pedibus ire — pieszo — toto pectore amare — kochać całym sercem 	<ul style="list-style-type: none"> — manus manum lavat — ręka rękę myje — mens sana in corpore sano — w zdrowym ciele, zdrowy duch — vultus est index animi — oczy są zwierciadłem duszy — oculus pro oculo, dentem pro dente — oko za oko, ząb za ząb — cornix cornici oculus non effodit — kruk krukowi oka nie wykole — sine labore non erit panis in ore — bez pracy nie ma kołaczy — quod oculus non videt, cor non desiderat — czego oczy nie widzą, tego sercu nie żal

¹² Autorką wszystkich ilustracji jest Mariya Zipunnikova, która od ponad pięciu lat pracuje jako grafik komputerowy. Ukończyła studia magistersko-inżynierskie na Politechnice Łódzkiej oraz studia magisterskie zaoczne na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu z wyróżnieniem. Posiada tytuł magistra inżyniera informatyki ze specjalnością grafika komputerowa i multimedia oraz tytuł magistra sztuki — edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych ze specjalnością pedagogika sztuki.

¹³ Ze względu na poglądowy charakter niniejszej pracy rysunek został przedstawiony jako część sylwetki ludzkiej. W pracy finalnej zostanie zaprezentowana cała postać.

Przykładowe ćwiczenia:

ZAD. I: Uzupełnij asocjogramy słowami dotyczącymi podanego hasła:

ZAD. II: Połącz łacińskie zwroty z ich polskimi odpowiednikami:

1 oculis suis

2 manu propria

3 uno ore

4 ostendere digito

5 pedibus ire

A pieszo

B własnoręcznie

C jednogłośnie

D na własne oczy

E pokazywać palcem

1. ____ 2. ____ 3. ____ 4. ____ 5. ____

ZAD. III: Napisz po łacinie sentencję zawierającą narysowaną część ciała.

UWAGA: Każdej sentencji można użyć tylko jeden raz!

.....

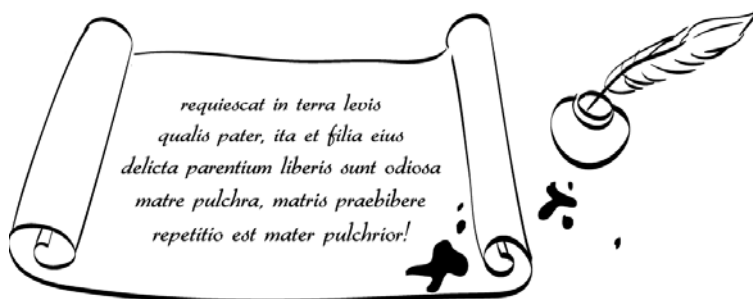
.....

.....

.....

ZAD. IV: Nieuważny skryba pomylił się, przepisując księgę z antycznymi sentencjami. Napraw jego błędy i podaj tłumaczenia sentencji:

.....

.....

.....

.....

.....

ZAD. V: Uzupełnij dialogi w komiksie adekwatnymi sentencjami¹⁴:

¹⁴ Są to wybrane slajdy z komiksu, który należy uzupełnić sentencjami poznanymi w omawianym rozdziale — przykładowo: „mulier cupido quod dicit amanti, in vento et rapida scribere oportet aqua”.

ZAD. VI: Nazwij przeciwieństwa w wyglądzie ukazane na obrazkach.
UWAGA: Rodzaj i liczba wpisywanego przymiotnika musi zgadzać się z rodzajem i liczbą opisywanego rzeczownika.

VULTUS:

vultus

.....

vultus

.....

CAPILLI:

capilli:

.....

capilli:

.....

ZAD. VII: Uzupełnij tabelkę:

basio	video	dico	sentio
basiare			
		dicis	
	videte!		
			sentit
basiant			

ZAD. VIII: Podaj wyrażenie we wskazanym przypadku¹⁵:

oculus caeruleus acc. sing. .... lingua rubra dat. plur. ....

bucca maxima abl. sing. .... capillus niger voc. sing. ....

brachium longum acc. plur. .... collum longum gen. plur. ....

¹⁵ W finalnej publikacji na wpisanie wyrażenia przeznaczone będzie więcej miejsca. Publikacja ćwiczenia w niniejszym artykule ma jedynie charakter poglądowy.

ZAD. IX: Zamień konstrukcję *habere* + *acc.* na *dativus possessivus* i odwrotnie:

Aemilia capillos nexos habet.	.....
Iuliae quadrata facies est.	.....
Vir barbam canam habet.	.....
Nasus crassus tibi est.	.....
Titus et Quintus mystacem longum habent.	.....
Puellis capilli castanei sunt.	.....

ZAD. X: Oddaj treść wiersza Katullusa, nie używając negacji w opisie osób. Pierwszy wers napisaliśmy jako wzór¹⁶:

CATULLUS

_____ (nomen discipuli/ae)

Carmen XLIII, ad Ameanam**Carmen I, ad Ameanam**

Salve, **nec minimo** puella naso
 nec bello pede nec nigris ocellis
 nec longis digitis nec ore sicco
 nec sane nimis elegante lingua,
 decoctoris amica Formiani.
 ten provincia narrat esse bellam?
 tecum Lesbia nostra comparatur?
 o saeculum insapiens et infacetum!

Salve, **maximo** puella naso
 .....
 .....
 .....
 decoctoris amica Formiani.
 ten provincia narrat esse bellam?
 tecum Lesbia nostra comparatur?
 o saeculum insapiens et infacetum!

Bibliografia

- G o l i a s M., 1957, O metodę rozumienia tekstów łacińskich w szkole, *Języki Obce w Szkole*. Czasopismo dla nauczycieli I/4, s. 221–229.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z dn. 15 I 2009 r. Nr 4, poz. 17), <http://men.gov.pl/index.php/2013-08-03-12-10-01/podstawa-programowa/198-rozporzadzenie-o-podstawie-programowej-w-calosci> (dostęp: 10.09.2014)
- 2014, Załącznik numer 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r., http://men.gov.pl/images/do_pobrania/Zalacznik%20nr%204.pdf (dostęp: 10.09.2014)
- 2014, Wykaz podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego, przeznaczonych do kształcenia ogólnego uwzględniających nową podstawę programową wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla wybranego typu szkoły i rodzaju zajęć edukacyjnych http://www.men.gov.pl/podreczniki/wykaz_dopuszczone_lista1.php (dostęp: 10.09.2014).

¹⁶ W finalnej publikacji do zadania dołączony zostanie minisłowniczek łacińsko-polski, metrum oraz podstawowe informacje o autorze.

- 2012, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2012 r. Nr 37, poz. 204), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU201200-00204> (dostęp: 10.09.2014).
- Wilczyński S., Pobiedzińska E., Jaworska A., 2012, *Porta Latina Nova*, Podręcznik do języka łacińskiego i kultury antycznej, Warszawa.
- Wilczyński S., Pobiedzińska E., 2014, *Porta Latina Nova*. Program nauczania języka łacińskiego i kultury antycznej dla liceum ogólnokształcącego. Zakres rozszerzony, <http://www.wszpwn.com.pl/wydarzenie/numery-dopuszczen-men-podrecznikow-do-jezyka-lacinskiego,69.html>, s. 9 (dostęp: 10.09.2014).
- Winniczukówna L., 1933, Łacina międzynarodowa, *Filomata* 52, s. 27–30.
- Żuchowska D., Głogowska K., 2008, *Latinitas semper viva*, *Języki Obce w Szkole*. Czasopismo dla nauczycieli 2, s. 165–173.
- 2009, *Latinitas semper viva — pars II*, *Języki Obce w Szkole*. Czasopismo dla nauczycieli 1, s. 147–154.

Pozycje dydaktyczne

- Głogowska K., 2009, Nowoczesne nauczanie łaciny, czyli *De nova arte Latinae descendae*, praca magisterska Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- Goliaś M., 1936, *Dydaktyka języków klasycznych*, Warszawa.
- 1937, *Neofilologiczne metody w nauczaniu języka łacińskiego*, Lwów.
- Horowski J., 1966, *Dydaktyka języka łacińskiego w 20-leciu Polski Ludowej*, *Języki Obce w Szkole*. Czasopismo dla nauczycieli X/2, s. 92–103.
- Łukasiewicz M., 1938, Nowa metoda w nauczaniu języków klasycznych, *EOS — Kwartalnik Klasyczny* XXXIX, s. 381–392.
- Małunowiczówna L., 1960, *Wstęp do filologii klasycznej wraz z metodologią pracy umysłowej i naukowej*, Lublin.
- Ochman K., 2014, Nauczanie łaciny. Immersja czy gramatyka?, *Języki Obce w Szkole*. Czasopismo dla nauczycieli 3, s. 54–58.
- Ostrowski S., 1981, *Metodyka nauczania języka łacińskiego*, Warszawa.
- Pawlikowski J., 1930, *Jak uczyć języka łacińskiego w gimnazjum*, Kraków.
- Schächterówna R., 1937, Na pograniczu metod pośrednich i bezpośrednich w dydaktyce języka łacińskiego, *EOS — Kwartalnik Klasyczny* XXXVIII, s. 542–549.
- Żuchowska D., 2009, Łacina dawniej i dziś. Przegląd metod nauczania języka łacińskiego od początku XX wieku do czasów współczesnych, *Języki Obce w Szkole*. Czasopismo dla nauczycieli LIII/3, s. 2–9.

Podręczniki i ćwiczenia

- Appel H., 2007, *Bis repetita placent*. Repetytorium z języka łacińskiego dla studentów historii. Kompendium gramatyczne, zestaw ćwiczeń, wybór tekstów preparowanych i oryginalnych, Toruń.
- Krajczyk A., Kubica D., 2008, *Prima Via*. Wstępna nauka języka łacińskiego, Wrocław.
- Czyżma J., Roguszcak E., 2000, *Język łaciński*. Podręcznik dla lektoratów uniwersyteckich, Gdańsk.
- Salomonowicz-Górska I., 2000, *Ćwiczenia z języka łacińskiego*, Warszawa.
- Starek E., 2009, *Salve*. Ćwiczenia z języka łacińskiego, Gdańsk.

SUMMARY**Exercete Latine! — Latin Thematic Dictionary with exercises**

Keywords: innovations in teaching Latin language, teaching Latin, living Latin, European Framework of Reference for Languages, proficiency level A1, thematic dictionary.

Słowa kluczowe: innowacje w nauczaniu języka łacińskiego, dydaktyka języka łacińskiego, łacina żywa, europejski system opisu kształcenia językowego, poziom biegłości językowej A1, słownik tematyczny.

The scope of this book is the creation of innovative materials for teaching/learning Latin language. The list of a basic Latin vocabulary is being prepared in accordance to the guidelines of the Council of Europe at the A1 level of language proficiency and will be presented as a thematic dictionary — it will consist of lexemes, phrases and very typical for Latin teaching sentences to each issue. Moreover it will also include exercises which are made to enable the consolidation of grammar acquired at any given stage of a learning process.

The scope of my research includes the development of innovative materials for teaching and learning Latin language based on the guidelines proposed by the Council of Europe. It also includes the assessment of achieving the A1 level in Latin language within the four language skills (reading, listening, writing and speaking). This project provides, inter alia, the answer to the lack of modern teaching materials for Latin teachers as well as the lack of learning materials. This project also attempts to develop the four mentioned above language skills in learning Latin process.